

Корнієцький О.В.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЛОГІСТИЧНИХ СИСТЕМ ПІДПРИЄМСТВ АПК РЕГІОНУ

Постановка проблеми. Проблеми ефективного управління товарорухом АПК на мікро– і макрорівні стають усе більш значимими для всіх економічних господарських суб'єктів. Системне і грамотне управління товарними потоками на взаємовигідних для товаровиробників, посередників, організацій сфери транспортних послуг і торгівлі умовах дозволить збільшити інвестиційну привабливість регіонального АПК, підвищити конкурентні переваги, поліпшити показники фінансово-господарської діяльності, створити додаткові робочі місця, сформувати єдиний інформаційний простір, спростити процес пошуку потенційних клієнтів і постачальників, скоротити часові розриви на всіх стадіях руху потоків ресурсів і готової продукції, а також супутніх їм потоків інформації, фінансових засобів і сервісних потоків. У цьому зв'язку проблеми формування і системного регулювання товароруху АПК в просторі і в часі на регіональному рівні, шляхом створення логістичних систем, є актуальними і здобувають велику значимість як у науково-теоретичному, так і в практичному відношенні.

Стан вивчення проблеми. Питання формування та визначення ефективності функціонування логістичних систем підприємств АПК досліджуються такими вченими, як Б.Анікін, А.Гаджинський, О.Глогусь, Є.Голіков, А.Кальченко, Д.Клос, Є.Крикавський, Е.Мате, Л.Міротін, Ю.Неруш, В.Ніколайчук, М.Окландер, Ю.Пономарьова, О.Семенов, В.Сергеев, І.Смирнов, В.Стаханов, И.Ташбаев, Д. Тіскє, В.Українець, Н.Чухрай та ін. Разом з тим необхідність вивчення проблем визначення ефективності функціонування логістичних систем підприємств АПК вимагає подальшого дослідження. зумовлює

Завдання і методика досліджень. Метою дослідження є теоретичне вивчення аспектів визначення ефективності формування логістичних систем підприємств АПК. Теоретико-методологічною основою дослідження є базові положення економічної теорії, праці вітчизняних та зарубіжних вчених з проблем транспортної логістики та транспортного забезпечення підприємств АПК.

Результати досліджень. Підприємства, що досягли в логістиці світових стандартів, здатні формувати конкурентні переваги, постійно вдосконалюючи якість обслуговування споживачів. Хоча в практиці бізнесу справді бездоганне виконання замовлень відбувається нечасто, підприємства, що мають значний досвід та високий рівень в сфері логістики, прагнуть підтримувати незмінно високий рівень своїх операцій і дотримуються політики безперервних удосконалень логістичних операцій. Провідні підприємства мають у своєму розпорядженні інформаційні системи, що дозволяють стежити за безперебійністю логістичних процесів у режимі реального часу, що дає таким компаніям можливість оперативно виявляти потенційні недоліки й виправляти їх, перш ніж вони позначаться на якості обслуговування споживачів (покупців). У тих випадках, коли своєчасні виправлення або коректування неможливі, підприємство в змозі, принаймні, заздальгідь попередити споживача про можливі збої й запропонувати йому на вибір якісь альтернативні варіанти, рятуючи його тим самим від невиконання замовлення. Навчені в логістиці підприємства, як правило, перевершують середньогалузевий рівень за доступністю запасів, так само як по швидкості, так і по безперебійності поставок, що робить їх привабливими постачальниками.

При визначенні належного обсягу логістичних витрат виходять із бажаного рівня обслуговування споживачів. Спроби забезпечити одночасно високу доступність, функціональність і надійність обслуговування обходяться дуже дорого. Між ростом витрат на логістику й поліпшенням результатів діяльності відсутня пряма залежність. Наприклад, підприємство, що прагне забезпечувати споживачам легку доступність запасів і доставку протягом доби, може виявити, що його витрати вдвічі перевищують ті, які воно несло б, якби ставило перед собою менш амбіційні цілі. Підприємство, що дотримується того ж принципу доставки протягом доби й при цьому з 100%-ою безперебійністю, ризикує упустити можливі прибутки в спробах надавати своїм споживачам послуги, у яких ті не мають потреби, яких не чекають і навіть зовсім не хочуть. Ключ до досягнення переваги в логістиці криється в тім, щоб досконало опанувати мистецтво узгодження своєї компетентності в цій області з очікуваннями й потребами найважливіших споживачів. Саме запити споживачів повинні становити основу логістичної стратегії підприємства.

Підприємство прагне розвивати й використовувати всі свої навички в логістиці, що служать задоволенню потреб найважливіших споживачів при реалістичній величині загальних витрат. Надзвичайно продумана розумна стратегія логістики орієнтується на мінімально можливий рівень загальних витрат або максимально досяжний рівень обслуговування споживачів. Добре налагоджена система логістики характеризується оперативною реакцією на виникаючі запити споживачів, вбудованим механізмом контролю над змінами в оперативній діяльності й мінімальних потребах у запасах.

Перебуває розумний компроміс між витратами і якістю обслуговування. Для вироблення надійної стратегії оцінюється величина витрат на альтернативних варіантах обслуговування. Альтернативні варіанти роботи логістичної системи розглядаються у світлі загальної маркетингової й виробничої стратегії підприємства.

Правильно налагоджена й добре діюча система логістики допомагає підприємству досягти конкурентних переваг. Формування й впровадження ефективної за витратами системи вимагає серйозних управлінських зусиль, великих фінансових вкладень у професійну підготовку кадрів і значних витрат часу. Як правило, підприємства, що досягли стратегічних переваг завдяки компетентності в логістиці, визначають характер конкуренції у своїх галузях.

Одним з найбільш важливих факторів, що визначили характер і темпи перетворень у логістиці, за словами Фольмута Х., стало поширення галузевих систем загального управління якістю. Основний принцип: робити все правильно з першого разу. Загострення конкуренції змусило всерйоз звернутися до проблеми якості й до тих вигід, які вона обіцяє. Ідея нульового рівня браку вироблених продуктів і послуг дуже швидко вкоренилася й у логістиці. Підприємства почали усвідомлювати, що у всіх відносинах чудовий продукт, доставлений із запізненням або з ушкодженням, нікому не потрібний. Недоліки й недогляди в логістиці зводять нанівець всі зусилля, спрямовані на підвищення якості продуктів. Необхідність відповідати усе більше різноманітним очікуванням споживачів спонукує підприємства до реорганізації своїх логістичних систем. Наприклад, виробник, що має 20 ключових споживачів, на частку яких у цілому доводиться понад 80% його продажів, розуміє, що однаковий для всіх рівень обслуговування не дозволить йому забезпечити повне задоволення індивідуальних запитів кожного. Передові підприємства звичайно мають у своєму розпорядженні унікальний набір рішень логістичних завдань, завдяки чому вони легко пристосовуються до очікувань кожного окремого споживача, що уважно ставиться до якості обслуговування. Таким чином, турбота про якість сприяє розвитку філософії логістики й перетворенню її із простого фактора плідної діяльності в стратегічний ресурс.

Загальне управління логістикою торкається повсякденних операцій підприємств і координацію між ними. Операції логістики покликані забезпечувати стратегічні товарно-матеріальні потоки й їхню підтримку. Для виконання цього загального призначення потрібні зусилля зосереджують на інтеграції фізичного розподілу, матеріально-технічного забезпечення виробництва й постачання ресурсів в єдиний логістичний процес. Інтеграція й координація цих трьох видів діяльності дозволяє налагодити найбільш ефективне керування рухом матеріальних ресурсів, напівфабрикатів і готових продуктів між виробництвом, постачальниками й споживачами.

Наскільки логістична система відповідає своєму призначенню, можна судити по величині властивих їй загальних витрат і по її результативності. Результативність визначається доступністю запасів, продуктивністю і якістю діяльності. Величина витрат на логістику перебуває в безпосередньому зв'язку з бажаним рівнем результативності. Як правило, чим вище цей рівень, тим більше загальні логістичні витрати. Ключем до створення ефективної системи логістики служить уміння підтримувати рівновагу між рівнем обслуговування й величиною загальних витрат.

З позиції визначення ефективності логістичної системи ресурси являють собою вхід системи, від величини й структури якого залежать результати («вихід»). На ймовірність результатів істотний вплив мають також якість і рівень функціонування бізнес-процесів.

Основні характеристики, що забезпечують ефективність функціонування логістичної системи:

- точність часу поставки;
- точність місця поставки;
- точність номенклатури й асортиментів продукції, що постачається;
- точність кількісних показників продукції, що постачається;
- точність якісних показників продукції, що постачається;
- відповідність ціни вимогам ринку.

Загальний критерій ефективності логістичної системи може бути виражений формулою:

$$E_{\text{лс}} = f(R_{\text{Попт}} - P_{\text{ф}} \cdot K_{\text{ф}} \cdot P_i),$$

де $E_{\text{лс}}$ – ефективність логістичної системи;

$R_{\text{Попт}}$ – оптимальний ресурсний потенціал;

$P_{\text{ф}}$ – фактично виготовлена продукція;

$K_{\text{ф}}$ – фактичний рівень якості;

P_i – ймовірність отриманого i -го результату (від 0 до 1).

Прагнення забезпечити управління логістичною системою звичайно вступає в протиріччя із прагненням забезпечення надійності системи з метою мінімізації загальних витрат. Пропонований підхід дозволяє забезпечити системну взаємодію зв'язків фірми із зовнішнім середовищем, ресурсами, бізнес-процесами та результатами. Логістична система здатна адекватно реагувати на зміни ринку одночасно з оптимізацією структури ресурсного потенціалу в конкурентоздатний потенціал. Через цей механізм забезпечується стійкий і довгостроковий конкурентний розвиток фірми на основі прийняття компромісних рішень. Процедура виведення оцінок і прийняття рішень виглядає наступним чином:

- 1) визначення критеріїв оцінки й ваги кожного критерію;
- 2) розрахунок величини оцінки критерію;
- 3) розрахунок загального значення оцінки альтернативи;
- 4) вибір оптимального альтернативного плану.

Завдання фахівця з логістики полягає в тому, щоб визначити значимість і відносну вагу кожного критерію, яким вимірником виразити кожен критерій та як погодити систему виміру з підвищенням продуктивності.

Іншими словами, фахівець із логістики визначає, як найбільш ефективно використати систему контролю, щоб забезпечити бажані поліпшення. Пріоритет, або вага, кожного критерію залежить від ряду факторів зовнішнього середовища.

Існують наступні методи оцінки логістичної системи:

- методи визначення прибутковості (наприклад, методи капіталізованої вартості, аналіз витрат і доходів,

метод зважування цілей);

- методи оцінки стабільності (наприклад, аналіз еластичності, аналіз ризиків).

Проте, в термінологічному словнику ELA (European logistic assembly) є визначення «Logistics key performance indicators» (KPI) – ключові показники результативності логістичної діяльності, під якими розуміються необхідні та достатні показники результативності (продуктивності), що легко застосовуються, які дозволяють зв'язати виконання логістичного плану з основними функціями та результатами керування товарним потоком (маркетингом, продажами, виробництвом та логістикою) і таким чином визначити необхідність в заходах корегування.

Висновок. За час існування логістики в промислово розвинених країнах сформувалась система показників, що в загальному плані оцінює її ефективність та результативність, до яких як правило відносять:

- загальні логістичні витрати;
- якість логістичного сервісу;
- тривалість логістичних циклів;
- продуктивність;
- повернення коштів на інвестиції в логістичну інфраструктуру.

Ці показники називають ключовими або комплексними показниками ефективності логістичної системи. Вони є основою звітних форм компаній та систем показників логістичних планів різних рівнів. Існують загально прийняті процедури порівняльної оцінки фірм (бенчмаркетинг) в сфері логістики на основі аналітичних та експертних методів, що використовують дані комплексні показники.

Таким чином, ключовими (комплексними) показниками ефективності логістичної системи називають основні вимірники ефективності використання ресурсів компанії для сформованої логістичної системи, які в комплексі оцінюють результативність логістичного менеджменту та є основою логістичного планування, обліку та контролю.

Джерела та література

1. Гаджинский А.М. Логистика: Учебник / Гаджинский А.М. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Информ.-внедр. центр „Маркетинг”, 2000. – 357 с.
2. Кальченко А.Г. Логистика: Навч. Посібник / Кальченко А.Г. – К.: КНЕУ, 2002. – 148с.
3. Мате Э. Логистика / Мате Э., Тискье Д. – Изд-е 5-е. –М.: Олма-Пресс Инвест, 2003. – 128 с.

Срибный В.И.

УДК 330+504.00.1.25

ФОРМИРОВАНИЯ СИСТЕМЫ ОЦЕНКИ СОСТОЯНИЯ ЭКОНОМИКО-ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ РЕГИОНА

Постановка проблемы. Устойчивое развитие национальной экономики зависит от функционирования механизма обеспечения экономико-экологической безопасности хозяйственных систем региона. Обязательным элементом подобного механизма должна стать система наблюдения за состоянием хозяйственной системы, позволяющая своевременно реагировать на изменения в ее поведении и принимать адекватные управленческие решения.

Анализ публикаций. Теоретические и прикладные аспекты комплексной проблемы анализа и оценки состояния экономико-экологической безопасности исследованы в научных работах многих ученых-экономистов и практиков. Весомый вклад в развитие этой проблематики внесли Билорус О.Г., Боков В.А., Буркинский Б.В., Герасимчук З.В., Хлобыстов Е.П.

Нерешенные части общей проблемы. Однако вопросы методического обоснования системы оценки экономико-экологической безопасности хозяйственных систем на региональном уровне остаются недостаточно изученными.

Цель статьи – разработка методических подходов к формированию индикативной оценки состояния экономико-экологической безопасности региона.

Полученные научные результаты. Осуществление функции контроля, т.е. оценки реальной ситуации, сравнение ее с запланированными параметрами, анализ причин отклонений, корректировки действий и выявление возможных тенденций развития, возможно на основе соответствующей системы сканирования и мониторинга. Эта система является элементом организационного механизма управления экономико-экологической безопасностью, позволяющим осуществлять обратную связь. Система оценки положения рассматриваемого объекта должна обеспечивать отслеживание его состояния и позволять различать устойчивое состояние от неустойчивого.

Схема отслеживания основных индикаторов состояния хозяйственной системы должна позволять определять наиболее значимые показатели деятельности рассматриваемого объекта. Она должна обеспечивать как возможность оценки реального уровня угроз устойчивому положению управляемой системы, так и позволять осуществлять постоянный контроль за ее состоянием.

Система оценки состояния социально-экономического объекта с перечисленными свойствами дает возможность получать информацию о его положении и оперативно реагировать на изменение устойчивого состояния. Поэтому разработка принципов, основных положений и выбор методов решения поставленной задачи является важным этапом построения данной системы оценки.

Оперативность получения информации в значительной степени влияет на решения, принимаемые